

KHMW Beleidsplan 2023/2024

A *Inleiding*

De Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen, de KHMW, is een genootschap waar wetenschappers en niet-wetenschappers elkaar sinds 1752 treffen om de wetenschap en de toepassing ervan ten behoeve van de samenleving te bevorderen.

Oorsprong

De KHMW is daarmee het oudste ‘Geleerde Genootschap’ in Nederland en werd op initiatief van zeven vooraanstaande burgers van Haarlem als Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen opgericht in 1752, met als doel ‘het bevorderen van de wetenschap’ in de ruimste zin. Aanvankelijk was de belangrijkste activiteit het uitschrijven en honoreren van prijsvragen over actuele wetenschappelijke vraagstukken. De Maatschappij is sinds 1841 gevestigd in het monumentale Hodshon Huis, Spaarne 17, te Haarlem, recht tegenover haar goede buur Teylers Museum. Het predicaat Koninklijk is verleend ter gelegenheid van haar 250-jarig bestaan in 2002. Z.M. Koning Willem Alexander is, in opvolging van zijn vader, sinds 2006 protector van de KHMW.

Doelstelling

De wetenschap bevorderen en een brug slaan tussen wetenschap en samenleving. Dit is de missie van de Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen sinds 1752, in iedere periode op een eigentijdse manier. Tegenwoordig krijgt deze missie vorm in lezingen en symposia, maar vooral eert de KHMW wetenschappers op alle niveaus middels prijzen. Met de toekenning van prijzen wil de KHMW blijvend talent in Nederland herkennen en erkennen.

Structuur

De Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen kent vanouds een tweeledige structuur: enerzijds vertegenwoordigers van de samenleving die in de wetenschap geïnteresseerd zijn (directeuren genaamd, nu ruim 400) en anderzijds een groep van wetenschappers (leden genoemd, nu circa 550 hoogleraren), die verantwoordelijk zijn voor de wetenschappelijke activiteiten van de Maatschappij. Deze tweedeling is tot op de dag van vandaag gehandhaafd. Om contact met buitenlandse geleerde genootschappen, universiteiten en onderzoeksinstituten te onderhouden worden, op persoonlijke titel, wetenschappers uit andere landen als buitenlandse leden opgenomen. Hun aantal bedraagt momenteel ruim 40.

B *Activiteiten*

Prijzen

Prijzen vormen van oudsher de core business van de Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen. De Hollandsche Maatschappij levert onafhankelijke juryleden voor de beoordeling van wetenschappelijke prestaties. Prijzen en stipendia worden toegekend op allerlei niveaus, van profielwerkstukprijzen, via scriptieprijzen en promotieprijsen, tot oeuverprijzen. Jaarlijks worden inmiddels ongeveer 120 prijzen uitgereikt tijdens feestelijke en inspirerende bijeenkomsten in het Hodshon Huis en op externe locaties.

Van 1752 tot 1918 schreef de Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen meer dan 1.200 prijsvragen uit over uiteenlopende actuele maatschappelijke vraagstukken om wetenschappelijke doorbraken te financieren. Vanaf 2010 is deze prijsvraagtraditie een

decennium lang – in een nieuw jasje – in ere hersteld en schreef de Koninklijke Hollandse Maatschappij der Wetenschappen jaarlijks een essaywedstrijd uit over een actueel onderwerp dat ons serieus bezighoudt, waarbij wetenschappers en niet-wetenschappers zich uitgedaagd voelden om aan die oproep gehoor te geven. De bekroonde essays zijn telkens gebundeld in een boekje.

De coronaperiode werd benut om een essayprijsvraag uit te schrijven waarin directeuren en leden van de KHMW en leden van de Nationale DenkTank werden uitgenodigd hun gedachten en inzichten over (de gevolgen van) corona op schrift te stellen. De essays bevatten stuk voor stuk interessante observaties, gedachten en aanknopingspunten. Ook deze zijn gebundeld in een boekje.

Opnieuw aanhakend bij de actualiteit, heeft de KHMW eind 2022 een essayprijsvraag uitgeschreven over de energietransitie. De essays worden begin 2023 verwacht en we zijn voornemens ook deze weer te publiceren.

De prijzen en stipendia worden financieel mede mogelijk gemaakt door donaties van bedrijven, stichtingen, fondsen, genootschappen en particulieren. Een overzicht van prijzen, stipendia en sponsors is op de website te raadplegen (khw.nl/prijzen/, khw.nl/stipendia/, khw.nl/sponsors/).

Jury's voor de prijzen worden samengesteld uit leden (wetenschappers) uit de relevante disciplines en voorgezeten door een van de directeuren.

Het prijzenpalet van de Hollandse Maatschappij breidt zich jaarlijks uit: op eigen initiatief, als resultaat van legaten en schenkingen, en steeds vaker ook in samenwerking met externe partners. In 2019 is een oeuvreprijs voor natuurwetenschappen toegevoegd, gefinancierd vanuit het Langerhuizen Fonds, en is een samenwerking aangegaan met drie wetenschapsmusea om een prijs voor wetenschapscommunicatie in te stellen, de Irispenning. Recente legaten en schenkingen hebben de instelling mogelijk gemaakt van de jaarlijkse Brouwer Vertrouwensprijs van 100.000 euro (vanaf 2018), een viertal jaarlijkse KHMW/Eizenga beurzen voor studies MBA en economie in de Verenigde Staten van elk 50.000 USD (met ingang van 2019), de jaarlijkse Kees Schouhamer Immink Prijs voor technische computerkunde en telecommunicatie (tevens vanaf 2019) en de jaarlijkse Outreach Award, voor een project dat tot doel heeft de sterrenkunde bij een breder publiek onder de aandacht te brengen (met ingang van 2020). In 2022 is voor de Jong Talent Prijzen een aantal nieuwe sponsors gevonden, deels ter vervanging van aflopende sponsorcontracten, deels ook ter financiering van nieuwe prijzen op actuele vakgebieden als Data Science en Artificial Intelligence.

Lezingen, symposia en publicaties

Binnen de Koninklijke Hollandse Maatschappij der Wetenschappen heeft uitwisseling van gedachten onder meer plaats door lezingen en symposia. Traditioneel zijn dit jaarlijks de Winter- en de Herfstlezing, door directeuren en/of leden, en de Haarlemse Voordracht bij de jaarvergadering, door één van de leden. Een groot aantal van deze lezingen is gepubliceerd.

Sinds 2005 organiseert de Maatschappij ieder jaar de Jan Brouwer Conferentie over een multidisciplinair maatschappijgericht onderwerp. De verslagen van deze conferenties zijn gepubliceerd. Met ingang van 2018 is het thema van deze conferentie gekoppeld aan het thema van de Brouwer Vertrouwensprijs, in 2021 was dat 'fake news' en in 2022 de deliberatieve

democratie. Begin 2023 zal de conferentie gewijd zijn aan het thema ‘integratie van nieuwkomers’.

In samenwerking met het Wim Drees Fonds worden sinds 2017 jaarlijks in Den Haag twee seminars georganiseerd met een economische invalshoek en speciale aandacht voor de overheidsfinanciën. De najaarsbijeenkomst vindt plaats kort na Prinsjesdag en is gerelateerd aan de Miljoenennota. Een beknopt verslag van de seminars is te vinden op onze website. In 2020 en 2021 zijn de voorjaarsbijeenkomsten vanwege corona komen te vervallen. Met ingang van 2022 zijn de seminars weer op reguliere wijze hervat.

De 2-jaarlijkse Spaarnelezing, geïntroduceerd in 2015, is een initiatief van de Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen en Teylers Museum, met als doel wetenschappelijke onderwerpen te delen met een breed publiek. In het najaar van 2021 was de lezing gekoppeld aan de opening van Teylers huis en gewijd aan de Verlichting. Voor 2023 is gekozen voor het thema ‘armoede’, in aansluiting op een tentoonstelling bij Teylers over Wybrand Hendriks die als kunstschilder werkzaam was, als kastelein bij Teylers optrad en wiens ‘uitdeling van soep’ inspireert tot het thema. Voornemen is in een Haarlem-brede aanpak de Hogeschool, de Koepel, de voedselbank en andere initiatieven bij de lezing te betrekken, naast het Haarlems Dagblad en middelbare scholen die al langer meedoen.

Nieuw vanaf 2017 zijn debatbijeenkomsten over actuele maatschappelijke vraagstukken, waarvan er inmiddels verschillende hebben plaatsgevonden. Hiernaast worden incidenteel wetenschappelijke lezingen en debatten georganiseerd, veelal in samenwerking met bevriende organisaties.

In de coronaperiode hebben deze debatten tijdelijk plaatsgemaakt voor de zgn. Blauwe Kamer sessies, waarmee het mogelijk werd digitaal onze leden en directeuren te blijven verbinden. Tot en met juni 2021 hebben er zeven sessies plaatsgevonden, alle over onderwerpen die met de coronacrisis te maken hebben, zoals vaccinontwikkeling, de veranderende relatie tussen wetenschap en beleid, en ter afsluiting – in samenwerking met het Directoraat-generaal Samenleving en COVID-19 – een sessie over Nederland post-Covid, waarin werd besproken wat er tijdens corona in de knel is gekomen dat we wensen te herstellen en welke vernieuwingen het licht gezien die we graag zouden willen behouden. Alle Blauwe Kamer sessies zijn op onze website na te kijken (khw.nl/blauwe-kamer-sessies/).

Nu corona lijkt te zijn geweken en het weer kan, is in 2022 de succesvolle formule van een excursie met daaraan gekoppeld een lezing hervat, met een bezoek aan de tentoonstelling ‘Vogelpracht’ in Teylers Museum en een bezoek aan de tentoonstelling ‘God op aarde: Keizer Domitianus’ in het Rijksmuseum van Oudheden in Leiden.

Najaar 2021 is er een extra diner geweest om onze directeuren en leden welkom terug te heten in het Hodshon huis na een lange periode van alleen maar online bijeenkomsten. In 2022 was het traditionele jaardiner voor het eerst na twee jaar weer in de gebruikelijke vorm in het Hodshon huis.

Een overzicht van alle publicaties staat op onze website (khw.nl/publicaties/).

C

Specifieke voornemens voor 2023/2024

Naast de jaarlijks terugkerende werkzaamheden die verband houden met de jaarlijkse prijzen en lezingen bestaan er de volgende specifieke voornemens.

In de coronaperiode hebben de activiteiten van de KHMW grotendeels online doorgang kunnen vinden. Nu de situatie is genormaliseerd blijven prijsuitreikingen vanuit het Hodshon huis standaard live gestreamd. Zo kunnen familieleden, vrienden en collega's van prijswinnaars die niet in de gelegenheid zijn naar het Hodshon huis te komen prijsuitreikingen toch, op afstand, bijwonen. Voor wat betreft de reguliere lezingen en conferentie zal per bijeenkomst een inschatting worden gemaakt of een livestream toegevoegde waarde heeft.

De formule van de Blauwe Kamer sessies, d.w.z. wat kleinere thematische bijeenkomsten met als doel te informeren en gelegenheid te bieden informeel met elkaar te praten, met een kleine groep directeurs en leden en indien het thema zich daartoe leent in samenwerking met externe partners, is na corona succesvol voortgezet in het Hodshon huis. In 2022 waren er een sessie met als thema multidisciplinariteit, georganiseerd samen met het NIAS en het Lorentz Center en een sessie over vertrouwen in wetenschap, in samenwerking met Elsevier en de Economist Impact. Met de aanwezigheid van jonge mensen én mensen van buitenaf hebben deze bijeenkomsten een heel mooie en verfrissende dynamiek en brengt de KHMW, als onafhankelijke organisator, mensen bij elkaar aan tafel die elkaar anders niet zo snel zouden ontmoeten. Voor 2023 staat onder andere een bijeenkomst op het programma over biodiversiteit, in samenwerking met de Nationale DenkTank.

Met ingang van 2022 hebben de Winter- en Herfstlezing een nieuw format, meer gericht op dialoog, waarbij korte lezingen worden gevolgd door een debat met actieve betrokkenheid van directeurs en leden als deelnemer aan de discussie. Het Winter- en Herfstdebat 2022 hadden beide als thema de energietransitie, met als afsluiting eerdergenoemde essayprijsvraag. In 2023 zal het Herfstdebat gewijd zijn aan de rol van de CSO, de wetenschapper die een bestuur moet adviseren vanuit een relatief onafhankelijke positie.

Het prijzenpakket van de KHMW is op orde en zo goed als compleet qua niveaus, disciplines en verdeling alfa/bèta/gamma. Wat nog ontbreekt is een oeuverprijs in de geestes- en maatschappijwetenschappen, die met ingang van 2024 een logische aanvulling zal zijn op de al bestaande oeuverprijzen op bèta en medisch gebied. Tevens is het voornemen, in aansluiting op actuele ontwikkelingen, een interdisciplinaire proefschriftprijs in te stellen. Hierover is de KHMW in gesprek met een mogelijke sponsor. Ook zal het aantal disciplines/prijzen bij de Jan Brouwer Scriptieprijs worden uitgebreid en is er vanwege het hoge aantal voordrachten ruimte voor een tweede prijs bij de J.C. Baak Prijs.

Begin 2023 wordt in aanvulling op de Brouwer Vertrouwensprijs en de Jan Brouwer Conferentie een landelijke KHMW Brouwer wisselleerstoel Maatschappelijk Vertrouwen ingesteld. Door het gezamenlijke thema maatschappelijk vertrouwen kunnen deze drie Brouwer-activiteiten elkaar versterken. Voor de leerstoel zijn vanuit verschillende universiteiten voorstellen ontvangen. Voor de eerste leerstoel wordt een samenwerking aangegaan met de Rudolf Agricola School for Sustainable Development aan de Rijksuniversiteit Groningen.

In het communicatiebeleid is in 2022 een eerste professionaliseringslag gemaakt met de tijdelijke aanstelling van een communicatiemedewerker. In deze leercurve wordt in 2023

toegewerkt naar een breed, alomvattend, communicatieplan, waarbij wellicht weer hulp van buitenaf zal worden ingeschakeld.

De archiefcommissie heeft haar werkzaamheden ten aanzien van de inventarisatie van de boeken in de bibliotheek en aula en de herinrichting van de boekenkasten na corona kunnen hervatten en is voornemens in 2023 een boekje over de bibliotheek van de Hollandsche Maatschappij uit te geven.

Om de binding van directeuren en leden, met name de recent benoemde, te vergroten, is er sinds 2022 een half jaar na de kennismakingsbijeenkomst hernieuwd contact, om ervaringen op te halen, interesses te peilen en naar suggesties te vragen voor onderwerpen en activiteiten.

Om de banden met Haarlem te versterken zijn in 2022 gesprekken gevoerd met onder andere Teylers Museum en de Gemeente Haarlem en worden zij in de komende jaren vaker bij events betrokken, zoals bij de Spaarnelezing (zie hierboven) en de uitreiking van de Profielwerkstukprijzen aan scholieren uit de regio Kennemerland. Ook heeft de KHMW een partnerschap met TEDx Haarlem met als gemeenschappelijk doel elkaar te ondersteunen, verder te verbinden én elkaars netwerk te gebruiken richting een groter publiek.

D   *Organisatie en bestuur*

Rechtsvorm

De Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen is een vereniging en heeft de ANBI-Status.

Fondsen en stichtingen

Door de Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen worden drie stichtingen beheerd (Stichting Jan Brouwer Fonds, Dr. Saal van Zwanenberg Stichting en Stichting Eizenga-Van Oosten Fonds) en zeven fondsen op naam (Pieter Langerhuizen Lambertuszoon Fonds, Fonds Van der Knaap, Dr. W.J.E. Voet Fonds, Mr. J.C. Baak Fonds, De Zeeuw-Van Dishoeck Fonds, Wim Drees Fonds en Schouhamer Immink Fonds). Hiermee worden prijzen en activiteiten gefinancierd. Hierover kunt u meer lezen op onze website (khw.nl/fondsen-en-stichtingen/).

December 2022